

B.LW

Ҳуқуқ асослари

2025 йилги имтиҳон модули намунаси

Мундарижа

САВОЛЛАР	2
ЖАВОБЛАР.....	21

В.ЛW Ҳуқуқ асослари

Имтиҳон модули намунаси

САВОЛЛАР

1-савол

«А» компанияси «В» компанияси билан қарз бериш тўғрисида шартнома тузди. Шартномада тарафлар қарз олувчи қарз суммасини қайтариши лозим бўлган муддатни кўрсатишмади. 1 августда Қарз берувчи ФКнинг 242-моддасига асосланиб, қарзни қайтаришни талаб қилди. Қарз олувчи ФКнинг 735-моддасига асосланиб, бунини амалга оширишдан бош тортмоқда. Ушбу ҳолатда қайси меъёр қўлланилиши керак?

- A. ФК 242-м.
- B. ФК 735-м.
- C. ФК меъёри қарз олувчи томонидан белгиланади
- D. ФК меъёри қарз берувчи томонидан белгиланади

2-савол

Солиқ органининг «А» солиқ тўловчисига нисбатан даъвоси бўйича суд жараёни чоғида солиқ маслаҳатчиси «В» солиқ тўловчиси фойдасига ҳал қилинган шунга ўхшаш вазиятга ҳавола қилди. Судья суд прецедентини инобатга олиши шартми?

- A. ҳа, шарт, чунки суд прецеденти ҳуқуқ манбаларидан бири ҳисобланади
- B. йўқ, шарт эмас, чунки солиқ органи ва солиқ тўловчи ўртасидаги ҳар қандай низо ўзига хосдир
- C. ҳа, шарт, аммо фақат низонинг барча тафсилотлари мос келса
- D. йўқ, шарт эмас, чунки суд прецеденти ҳуқуқ манбаси ҳисобланмайди

3-савол

Ўзбекистон Президентининг 2022 йил 27 январдаги қарорида 2022 йил 1 апрелдан бошлаб чакана савдо ва айрим хизмат турлари соҳасидаги тадбиркорлик субъектлари учун ижтимоий солиқни 1%гача камайтириш назарда тутилган эди. 2022 йил 28 январда қарор расмий манбаларда эълон қилинди. 2022 йил 26 июлдаги қонун билан ушбу имтиёз Солиқ кодексига киритилди. Тадбиркорлар ушбу солиқ имтиёзларини қачон қўллашлари мумкин?

- A. 27 январдан, Президент қарори санасидан
- B. 28 январдан, қарор расмий манбаларда эълон қилинган пайдан

- C. 26 июлдан, Солиқ кодексига ўзгартиришлар киритиш тўғрисидаги Қонун чиққан санадан
- D. Солиқ кодексига киритилган ўзгартиришлар кучга кирган санадан

4-савол

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йилдаги қарори меъёри Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2023 йилдаги қарори меъёрига зид келмоқда. Солиқ тўловчи қайси меъёрни қўллаши керак?

- A. солиқ тўловчи ўзи учун манфаатлироқ меъёрни қўллайди, чунки барча қарама-қаршиликлар солиқ тўловчининг фойдасига талқин этилади
- B. қарама-қаршиликлар тўлиқ бартараф этилгунга қадар ҳуқуқий меъёр қўлланилмайди
- C. солиқ тўловчи 2023 йилдаги қарор меъёрини қўллайди
- D. солиқ тўловчи 2022 йилдаги қарор меъёрини қўллайди

5-савол

Марказий банк бошқарувининг «Тижорат банкларида касса ишини ташкил этиш, нақд пул ва бошқа қимматликларни инкассация қилишга доир йўриқномага ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги 8/7-сонли қарори:

- 31.03.2023 йилда қабул қилинган;
- Адлия вазирлиги томонидан 27.04.2023 йилда рўйхатга олинган;
- lex.uz сайтида 28.04.2023 йилда эълон қилинган;
- «Банк ахборотномаси» газетасида 2.05.2023 йилда эълон қилинган.

Қарорда кучга кириш муддатлари кўрсатилмаган.

Ушбу қарор қачон кучга киради?

- A. қабул қилингандан кейинги кундан - 1.04.2023 йилдан
- B. lex.uz сайтида эълон қилинган кундан - 28.04.2023 йилдан
- C. Адлия вазирлигида рўйхатга олинган кундан - 27.04.2023 йилдан
- D. «Банк ахборотномаси» газетасида эълон қилинган кундан - 2.05.2023 йилдан

6-савол

Солиқ қўмитасининг сайтида Президент қарори билан берилган солиқ имтиёзларини қўллаш тартиби тўғрисидаги унинг тушунтириши эълон қилинган. Қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри ҳисобланади?

- A. тушунтириш Солиқ қўмитасидан чиққанлиги ва унинг расмий сайтида эълон қилинганлиги сабабли барча солиқ тўловчилар томонидан бажарилиши мажбурийдир
- B. тушунтириш идоравий меъёрий ҳужжат ҳисобланади
- C. тушунтириш меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатнинг расмий талқини ҳисобланмайди
- D. тушунтириш Солиқ қўмитаси томонидан берилган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатнинг расмий талқини ҳисобланади

7-савол

Ўзбекистон Солиқ кодексининг 408-моддасида «Айрим тоифадаги жисмоний шахслар томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари» меҳнат шартномаси асосида чет элда ёлланиб ишлаётган Ўзбекистон фуқаролари тўғрисида меъёр мавжуд. Ушбу меъёрнинг 408-моддада жойлашган ўрнини кўрсатинг.

- A. 408-модда 2-қисми 5-банди
- B. 408-модда 2-қисми 5-хатбоши
- C. 408-модда 1-қисми 11-хатбоши
- D. 408-модда 11-хатбоши

8-савол

Олди-сотди шартномаси 2023 йил 31 майда имзоланди. Харидор шартнома имзоланганидан кейин 5 календарь кун ичида бўнак тўлашни ўз зиммасига олган. Бўнак қандай муддатда тўланиши керак?

- A. 8 июнгача
- B. 7 июнгача
- C. 6 июнгача
- D. 5 июнгача

9-савол

Компания якка тартибдаги тадбиркор билан қиймати 200 млн сўмлик компьютер дастурини ишлаб чиқишга доир шартнома тузмоқчи. Қайси фикр тўғри?

Иш бажарилмаган тақдирда якка тартибдаги тадбиркор ўз мажбуриятлари бўйича қуйидагича жавоб беради:

- A. ўзининг барча мол-мулки билан, ҳатто унда жисмоний шахс сифатида рўйхатдан ўтказилган бўлса ҳам
- B. бизнесда фойдаланадиган барча мол-мулки билан, шу жумладан ҳисобрақамидаги пуллар билан
- C. жисмоний шахс сифатида унга тегишли бўлган барча мол-мулк билан, бундан қонунда белгиланган рўйхат мустасно
- D. бизнесда фойдаланадиган барча мол-мулки билан, шу жумладан ҳисобрақамидаги пуллар билан, бундан қонунда белгиланган мол-мулк рўйхати мустасно

10-савол

Юридик шахснинг балансида бўлиб-бўлиб тўлаб бериш шarti билан сотиб олинган ва у томонидан маҳсулот ишлаб чиқариш учун фойдаланилаётган хом ашё мавжуд. Унинг мулкдори ким ҳисобланади?

- A. юридик шахснинг муассислари, чунки улар ўз маблағларини юридик шахснинг устав капиталига киритганлар
- B. хом ашёни сотувчи, чунки у ҳали ушбу хом ашё учун барча маблағларни олмаган
- C. балансида хом ашё мавжуд бўлган юридик шахс
- D. юридик шахснинг ходимлари, чунки улар хом ашёдан фойдаланадилар

11-савол

Юридик шахснинг муассислари ҳудудда юридик шахс бўлмаган филиални очишга қарор қилдилар. Филиал нима асосида фаолият юритади?

- A. филиал уни ташкил этган юридик шахснинг устави асосида фаолият юритади
- B. филиал устави асосида
- C. филиални ташкил этган юридик шахснинг муассислари томонидан тасдиқланган низом асосида
- D. филиални ташкил этган юридик шахс томонидан тасдиқланган низом асосида

12-савол

«А» ўқув маркази тижорат ташкилоти, «В» ўқув маркази эса нотижорат ташкилот ҳисобланади. Қуйида келтирилган фикрлардан қайсилари тўғри?

- A. «А» ўқув маркази пулли таълим хизматларини кўрсатишга ҳақли, «В» ўқув маркази эса таълим хизматларини бепул кўрсатиши шарт
- B. «А» ўқув маркази таълим хизматларини кўрсатишдан олинган даромадлардан солиқ тўлайди, «В» ўқув маркази эса – тўламайди, чунки у хизматларни таннархидан юқори бўлмаган нархларда кўрсатиши керак
- C. «А» ўқув маркази фойда олиш мақсадларида, «В» ўқув маркази эса – ижтимоий мақсадларда ташкил этилган
- D. «А» ўқув маркази фойдани муассислар ўртасида тақсимлашга ҳақли, «В» ўқув маркази эса – ҳақли эмас

13-савол

Қуйида санаб ўтилган шахслардан ким юридик шахснинг мансабдор шахси ҳисобланади?

- A. фақат юридик шахснинг директори, чунки бу қонунчиликда назарда тутилган
- B. фақат юридик шахснинг раҳбари ва унинг бош бухгалтери, чунки улар қонунга биноан молия ва хўжалик фаолияти бўйича ҳужжатларни ишончномасиз имзолаш ҳуқуқига эга
- C. директор, бош бухгалтер ва бош юрист
- D. ташкилий-бошқарув, маъмурий-хўжалик вазифаларини бажарувчи ва юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни амалга оширишга ваколатли ҳар қандай шахс

14-савол

Муассислар масъулияти чекланган жамият шаклида тузилган зарар кўриб ишлаётган компанияни тугатишга қарор қилдилар. Компания тугатилганда кредиторларга қарз қандай навбатда сўндирилади?

- A. солиқлар, иш ҳақи, алиментлар, бажарилган иш учун якка тартибдаги тадбиркорга бўлган қарз
- B. иш ҳақи, алиментлар, муаллифлик ҳақи, ҳаёт ва соғлиққа етказилган зарар, солиқлар, бошқа кредиторларнинг талаблари
- C. иш ҳақи, солиқлар, бажарилган иш учун якка тартибдаги тадбиркорга бўлган қарз, соғлиққа етказилган зарар учун қоплаш суммалари
- D. соғлиққа етказилган зарар учун қоплаш суммалари, алиментлар, солиқлар, иш ҳақи

15-савол

Мулкдорларнинг мол-мулки тўғрисида қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри?

- A. юридик шахслар мулк ҳуқуқи асосида ўзларига тегишли мол-мулк билан ўз мажбуриятлари бўйича жавоб берадилар
- B. мулкдор ўзи ташкил этган юридик шахсларнинг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, улар ҳам мулкдорнинг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, Ўзбекистон Республикасининг қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно
- C. жисмоний шахслар мулк ҳуқуқи, тўлиқ хўжалик юритиш ёки оператив бошқарув ҳуқуқи асосида ўзларига тегишли мол-мулк билан ўз мажбуриятлари бўйича жавоб берадилар
- D. агар юридик шахснинг банкротлиги иштирокчининг (муассиснинг) ғайриқонуний ҳаракатлари туфайли юзага келган бўлса, иштирокчи (муассис) юридик шахснинг мажбуриятлари бўйича жавоб беради

16-савол

Қайта ташкил этиш шаклларида қайсилари қайта ташкил этилаётган юридик шахслардан фақат биттасининг фаолияти тугашига олиб келади?

- A. «А» компанияси ва «В» компаниясининг қўшиб юборилиши
- B. «А» компаниясининг «В» компаниясига бирлаштирилиши
- C. «А» компаниясининг «В» ва «С» компанияларига бўлиниши
- D. «А» компаниясининг қайта тузилиши

17-савол

«А» компанияси ўз кучи билан олиб кетиш шарти билан «В» компаниясидан зарур хом ашёни сотиб олди. Олди-сотди шартномаси 20 июнда тузилган, хом ашё «А» компаниясининг транспорти билан «В» компаниясининг омборидан 25 июнда олиб кетилган. Шу кўни «В» компанияси электрон ҳисобварақ-фактура тақдим этди, уни «А» компанияси 30 июнда тасдиқлади. Хом ашё учун тўлов 1 июлда тўлиқ амалга оширилди. Агар олди-сотди шартномасида хом ашёга бўлган мулк ҳуқуқини топшириш санаси ҳақида ҳеч нарса айтилмаган бўлса, «А» компанияси қайси санадан бошлаб хом ашёнинг мулкдорига айланган?

- A. 20 июндан
- B. 25 июндан
- C. 30 июндан
- D. 1 июлдан

18-савол

«А» компанияси 15 майда «В» компанияси билан кўчмас мулк объектini сотиб олиш тўғрисида шартнома тузди ва 16 майда тарафлар шартномани нотариусда тасдиқлади. Шартнома бўйича тўлов 20 майда амалга оширилди ва 3 кундан сўнг - 23 майда объектни қабул қилиш-топшириш далолатномаси имзоланди. 21 июнда объект давлат кадастри органларида рўйхатга олинди. А компанияси қайси санадан бошлаб кўчмас мулк объектining мулкдори ҳисобланади?

- a) 23 майдан
- b) 16 майдан
- c) 21 июндан
- d) 20 майдан

19-савол

«А» компанияси «В» компаниясининг акцияларини сотиб олди. Қуйида келтирилган ифодалардан қайси бири «А» компаниясига ушбу акцияларга эгалик қилиш берадиган ҳуқуқларни тўлиқроқ акс эттиради?

- a) «А» компанияси «В» компанияси томонидан ҳосил қилинадиган қатъий белгиланган даромадни олиш ҳуқуқини олди
- b) «А» компанияси «В» компанияси капиталидаги улушга бўлган мулк ҳуқуқини олди +
- c) «А» компанияси «В» компаниясининг фойдасига боғлиқ бўлган даромадни олиш ҳуқуқини олди
- d) «А» компанияси «В» компаниясининг стратегик қарорларини қабул қилишда иштирок этиш ҳуқуқини олди

20-савол

Компания лицензия шартномаси бўйича ЭҲМ учун дастурга мутлақ бўлмаган мулкый ҳуқуқларни сотиб олди. Компания ўз харажатларини қисқартириш учун дастурдан фойдаланиш ҳуқуқини яна бир нечта ташкилотларга бериши мумкинми?

- a) ҳа, мумкин, чунки ЭҲМ учун дастурга бўлган ҳуқуқлар мутлақ ҳисобланмайди
- b) йўқ, мумкин эмас, чунки компания ЭҲМ учун дастурнинг мулкдори ҳисобланмайди
- c) ҳа, мумкин, агар бу лицензия шартномасида назарда тутилган бўлса
- d) йўқ, мумкин эмас, чунки дастурга бўлган мутлақ бўлмаган ҳуқуқ бундай имкониятни бермайди

21-савол

Жисмоний шахс ўзига мерос сифатида қолган квартирани сотмоқда. Бу тадбиркорлик фаолияти ҳисобланадими?

- A. ҳа, квартирани сотиш тадбиркорлик фаолияти ҳисобланади, чунки жисмоний шахс даромад олади
- B. йўқ, бу тадбиркорлик фаолияти эмас
- C. агар сотиш қиймати сотиб олиш қийматидан юқори бўлса, бу тадбиркорлик фаолияти ҳисобланади
- D. агар жисмоний шахс шу йил давомида битта ёки бир нечта квартирани сотган бўлса, бу тадбиркорлик фаолияти ҳисобланади

22-савол

Германия компанияси 2021 йилдан бери узлуксиз равишда резидент бўлган комиссионер орқали товарларни Ўзбекистонга етказиб бermoқда. Етказиб бериш шартномаларини комитент тузади. Комиссионер мустақил агент ҳисобланади ва кўплаб чет эл компанияларига хизмат кўрсатади. Ушбу ҳолатда Ўзбекистонда доимий муассаса ташкил этиш мажбурияти юзага келади ва нима учун?

- A. ҳа, юзага келади, чунки комиссионер Ўзбекистонда чет эл юридик шахси номидан иш юритади ва товарларни реализация қилиш бўйича шартномалар тузади
- B. ҳа, юзага келади, чунки фаолият кетма-кет 12 ойлик давр давомида 183 кундан кўпроқ давом этади
- C. йўқ, юзага келмайди, чунки компания филиал, бўлинма ёки ваколатхона ташкил этмаган
- D. йўқ, юзага келмайди, чунки чет эл компанияси компания номидан шартномаларни имзолашга ваколатли бўлмаган мустақил агент орқали иш юритади

23-савол

Ягона иштирокчи автосалондан сотиб олган шахсий автомобилини қўшимча ҳисса сифатида киритиш орқали жамиятнинг устав фондини кўпайтиришга қарор қилди. Олди-сотди шартномасига асосан автомобилнинг қиймати 225 млн сўмни ташкил этади. Транспорт воситасини баҳолаш тўғрисидаги ҳисоботга асосан, амортизация ва техник ҳолатни ҳисобга олган ҳолда, баҳолаш объектининг қиймати 200 млн сўмни ташкил этди. Муассис устав фондига мулкӣ ҳиссанинг пул баҳосини 250 млн сўм қилиб тасдиқлашга қарор қилди. Жамиятнинг устав фондини қандай миқдорда кўпайтириш ҳуқуқ нуқтаи назаридан тўғри бўлишини кўрсатинг?

- A. автомобилнинг олди-сотди шартномаси асосида 225 млн сўм
- B. транспорт воситасини баҳолаш тўғрисидаги ҳисобот асосида 200 млн сўм

- C. ягона иштирокчининг қарори асосида 250 млн сўм
- D. Устав фонди автомобиль кўринишида мулкый ҳисса киритиш орқали кўпайтирилмайди

24-савол

Масъулияти чекланган жамиятга қўшимча капитал жалб қилиш ва иштирокчилар таркибига чет эл компаниясини киритишнинг оқибатлари қандай? Барча тўғри жавобларни танланг.

- A. «А» компаниясининг устав фонди кўпаяди
- B. компания Ўзбекистоннинг норезиденти мақомини олади
- C. аввалги муассисларнинг иштирок этиш улушлари ўзгармайди
- D. компания Ўзбекистоннинг резиденти мақомини сақлаб қолади

25-савол

Компания иштирокчилари директор билан меҳнат шартномасини бекор қилишга ва янги директорни тайинлашга қарор қилдилар. Бўшатиш билан директор номига берилган компаниянинг электрон рақамли имзоси (ЭРИ) билан қандай ҳаракатлар амалга оширилиши керак?

- A. директор номига берилган компаниянинг ЭРИдан кейинчалик фойдаланиш бирон-бир ҳаракатларни ёки хабардор қилиш тартиб-таомилларини талаб қилмайди
- B. бўшатиш билан директор ўз номига берилган компаниянинг ЭРИни янги директорга топшириши, у эса – аутентификация омилларини ўзгартириши шарт
- C. бўшатиш билан директор номига берилган компаниянинг ЭРИ бекор қилинади, янги директор янги ЭРИ олиш учун ариза беради
- D. компаниянинг янги директори ЭРИни берган Давлат рўйхатидан ўтказиш марказини директор алмашганлиги тўғрисида хабардор қилиши шарт

26-савол

«Ягона давлат назорати» ахборот тизими тўғрисида қуйида келтирилган фикрлардан қайсилари тўғри?

- A. «Ягона давлат назорати» ахборот тизимида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан ўтказиладиган бизнес текширувларининг барчаси рўйхатга олиниши керак
- B. «Ягона давлат назорати» ахборот тизимида барча бизнес текширувлари рўйхатга олиниши керак
- C. «Ягона давлат назорати» ахборот тизимида рўйхатга олинмаган бизнес текширувлари ноқонуний ҳисобланади
- D. тадбиркорлик субъектларини текшириш натижалари «Ягона давлат назорати» ахборот тизимида рўйхатга олинмайди

27-савол

Текширилаётган тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқларига нисбатан қуйида келтирилган фикрлардан қайсилари тўғри?

- A. текширилаётган бизнес субъектлари текширувчилардан текширув ўтказиш учун асос ҳисобланадиган ҳужжатларни талаб қилишга ҳақли
- B. текширилаётган бизнес субъектлари адвокат ёки бошқа қонуний вакил келгунига қадар 48 соат мобайнида текширувчиларни текширув объекти ҳудудига киритмасликка ҳақли
- C. текширилаётган бизнес субъектлари бош бухгалтер касаллиги туфайли йўқ бўлганда сўралган молиявий ҳужжатларни тақдим этишни рад этишга ҳақли
- D. текширилаётган бизнес субъектлари олдинги текширувда солиқ хизматига тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида тақдим этган ҳужжатларни такроран тақдим этмасликка ҳақли

28-савол

Сайёр текширув бошланишидан олдин солиқ инспекторлари белгиланган шаклда расмийлаштирилган буйруқни тақдим этдилар, директорга текширувда иштирок этиш учун юрист ёки адвокатни жалб қилиш ҳуқуқи тушунтирилди. Директорнинг адвокат хизматларидан воз кечишига қарамай, сайёр текширув бошланди. Илгари корхонага режалаштирилган сайёр текширув тўғрисида хабарнома юборилмаган. Солиқ инспекторлари:

- текширув тугаганидан сўнг текширув Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизимида рўйхатга олинишини кўрсатдилар;
- уларга маълум бўлган тижорат сирини ошкор қилмаслик тўғрисидаги келишувни имзолашдан бош тортдилар.

Текширувчилар қандай ҳуқуқбузарликка йўл қўйишди?

- A. текширувчилар, ҳатто директор адвокат хизматларидан воз кечганлигига қарамай, фақат юридик хизмат ёки адвокат вакилини текширувга жалб қилгандан кейин текширувни бошлаши мумкин
- B. сайёр текширув бошланишидан олдин солиқ органи текширув санаси ва объектини кўрсатган ҳолда режалаштирилган текширув тўғрисида хабарнома юбориши шарт
- C. текширув бошланишидан олдин у Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизимида рўйхатга олиниши керак
- D. текширувчилар тижорат сирини ошкор қилмаслик тўғрисидаги келишувни имзолашлари шарт

29-савол

Компания бош бухгалтери ўз ҳаракатлари билан компанияга зарар етказди. Товарларни сотишдан олинган даромадларни нотўғри ҳисобга олиш натижасида компания Солиқ кодексининг 223-моддаси «Солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш)» бўйича жаримага тортилди. Бош бухгалтер ўз айбини тан олишдан бош тортди ва суд даъвосидан хавотирланиб, квартира, автомобиль ва далаҳовлисини қариндошига совға қилди. Бош бухгалтерга нисбатан зарарнинг ўрнини қоплаш ва мол-мулкни совға қилиш тўғрисидаги битимни ўз-ўзидан ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги даъвони кўриб чиқаётган суднинг эҳтимолий қарорига нисбатан қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри?

- A. суд деликтни тан олади, аммо ҳадя қилиш битимини ўз-ўзидан ҳақиқий эмас деб топишни рад этади, чунки у бундай деликт бўйича зарарни ундириш тўғрисидаги суд қарорининг қонуний кучга кириш санасига қадар амалга оширилган
- B. суд деликтни тан олмайди, чунки бош бухгалтерни назорат қилиши шарт бўлган компания раҳбари жавобгар бўлади ва ҳадя қилиш битимини ўз-ўзидан ҳақиқий эмас деб топишни рад этади
- C. суд деликтни тан олади, шунингдек ҳадя қилиш битимини ўз-ўзидан ҳақиқий эмас деб топади, чунки зарарнинг ўрнини қоплаш мажбурияти зарар етказилган пайтдан бошлаб юзага келади
- D. суд деликтни тан олмайди, чунки бош бухгалтернинг иш ҳақидан ушланмалар иш ҳақининг 50%дан ошиб кетади, бу эса Меҳнат кодексига зид

30-савол

«А» компанияси «В» компаниясидан товарни бўлиб-бўлиб тўлаш шarti билан сотиб олди. Вақтинчалик молиявий қийинчиликлар туфайли «А» компанияси қарзни «С» компаниясига ўтказмоқчи, «В» компанияси эса ўзининг қарз талабидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ҳуқуқини «D» компаниясига бермоқчи. Қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри?

- A. қарзни «С» компаниясига ўтказиш учун «А» компанияси «В» компаниясининг розилигини олиши керак, «В» компанияси эса талаб қилиш ҳуқуқини «D» компаниясига ўтказиш учун «А» компаниясининг розилигини олиши шарт эмас
- B. қарзни «С» компаниясига ўтказиш учун «А» компанияси «В» компаниясини хабардор қилиши керак, «В» компанияси эса талаб қилиш ҳуқуқини «D» компаниясига ўтказиш учун «А» компаниясининг розилигини олиши керак
- C. қарзни «С» компаниясига ўтказиш учун «А» компанияси «В» компаниясининг розилигини олиши керак, «В» компанияси ҳам талаб қилиш ҳуқуқини «D» компаниясига ўтказиш учун «А» компаниясининг розилигини олиши керак
- D. қарзни «С» компаниясига ўтказиш учун «А» компанияси «В» компаниясининг розилигини олиши шарт эмас, «В» компанияси ҳам талаб қилиш ҳуқуқини «D» компаниясига ўтказиш учун «А» компаниясининг розилигини олиши шарт эмас

31-савол

Контрагентни танлашда лозим даражада эҳтиёткорликнинг мақсадини қайси жавоб энг аниқ тарзда акс эттиради?

- A. салбий солиқ оқибатлари хатарларисиз контрагент билан шартнома тузиш мумкинлигига ишонч ҳосил қилиш
- B. инсофсиз ташкилот билан шартнома тузишга йўл қўймаслик тўғрисидаги қонунчилик талабини бажариш
- C. контрагент инсофли ташкилот эканлигига ва барча солиқларни ўз вақтида тўлашига ишонч ҳосил қилиш
- D. битимни амалга оширишга сарфланадиган вақтни қисқартиради, чунки контрагент инсофли етказиб берувчи ҳисобланади

32-савол

«А» компаниясининг директори антисептик воситалар етказиб берувчисини саралаб олишда «Б» компаниясининг директори билан товарни оширилган нархларда сотиб олиш бўйича битим тузди. Битим шarti қонуний ёки шартномавий асосларда назарда тутилмаган, шартнома умумий суммасининг 5 фоизи миқдорида шахсий мукофот олиш бўлган. Натижада томонлар ўртасида «А» компанияси учун ноқулай шартларда (нарх 15%га оширилган) шартнома тузилди. «А» ва «Б» компаниялари ўртасида ўзаро ҳисоб-китоблар амалга оширилгандан сўнг «А» компаниясининг директори шартлашилган ноқонуний шахсий мукофотни олмади. Бир муддат ўтгач, «А» компанияси муассисларига директорнинг ғайриқонуний ҳаракатлари маълум бўлиб қолди. Ушбу битим тўғрисида қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри?

- A. бир томон вакилининг бошқа томон билан ёвуз ниятдаги келишуви таъсирида тузилган битим жабрланган томоннинг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин
- B. битим қонуний ҳисобланади, чунки тил бириктирган иштирокчилар («А» ва «Б» компаниялари ходимлари) уни амалга оширишдан бирон-бир моддий наф олмадилар. Бунда кўрсатилган шахслар тегишинча фирибгарлик ва тижоратда пора эвазига оғдириб олишга суиқасд қилганлик учун жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин. Келтирилган зарар суммаси суд томонидан солидар фуқаролик тартибида тил бириктирган иштирокчилардан ундирилиши мумкин
- C. бундай тил бириктириш иштирокчиси битимни тузишдан бирон-бир наф олмаган ва шу боис у ҳақиқий эмас деб топилмаслиги керак
- D. суд битимни ҳақиқий эмас деб топган тақдирда, битим томонларидан ҳар бири («А» ва «Б» компаниялари) бошқа томонга битим бўйича олинган ҳамма нарсани қайтаришга мажбур бўлади, олинганни натура ҳолида қайтариш имкони бўлмаган тақдирда – унинг қийматини пулда тўлаши шарт

33-савол

Шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш оқибатларига нисбатан қуйида келтирилган фикрлардан қайси бири тўғри?

- A. шартнома ўзгартирилганда тарафларнинг мажбуриятлари ўзгартирилган ҳолда сақланиб қолади, бекор қилинганда эса – тўхтатилади
- B. тарафлар шартнома ўзгартирилган пайтга қадар мажбурият бўйича ўзлари бажарган нарсалар қайтарилишини талаб қилишга ҳақли
- C. шартнома суд тартибида ўзгартирилганда ёки бекор қилинганда мажбуриятлар судга мурожаат қилган пайтдан бошлаб ўзгартирилган ёки тўхтатилган ҳисобланади
- D. агар бир томон шартнома бўйича барча мажбуриятларини бажарса, бошқа томон шартномани ўзгартиришни таклиф қилишга ҳақли эмас

34-савол

Компания ўз ходимига сотувчилардан товарларни қабул қилиш имконини берувчи ишончнома расмийлаштирди. Ишончномада амал қилиш муддати кўрсатилмаган. Ишончнома қандай давр давомида ҳақиқий ҳисобланади?

- A. у берилган кундан бошлаб олти ой давомида
- B. у берилган кундан бошлаб бир йил давомида
- C. у берилган кундан бошлаб уч йил давомида
- D. ишончномани берган шахс бекор қилгунга қадар муддатсиз

35-савол

Қандай ҳолларда харидорнинг етказиб бериш шартномасини бажаришдан бир томонлама воз кечишига йўл қўйилади?

- A. етказиб берувчи товарларни етказиб бериш муддатларини бир неча марта бузганда
- B. етказиб берувчи товардаги камчиликларни бартараф этиш харажатларини қопламаганда
- C. етказиб берувчи харидор учун мақбул бўлган муддатда бартараф этиб бўлмайдиган камчиликлари бўлган сифати лозим даражада бўлмаган товарларни етказиб берганда
- D. етказиб берувчи сифати лозим даражада бўлмаган товар учун сотиб олиш нархини мутаносиб равишда камайтиришдан бош тортганда

36-савол

Шартномада шартнома мажбуриятларини бузганлик учун фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарлик чораси сифатида нимани назарда тутиш мумкин эмас?

- A. неустойка (жарима, пеня)
- B. бошқа шахсининг пул маблағларидан фойдаланганлик учун фоизлар тўлаш
- C. мол-мулкни хатлаш
- D. зарарларнинг ўрнини қоплаш

37-савол

Масъулияти чекланган жамият иштирокчилари қўшимча ҳиссалар ҳисобидан жамиятнинг устав фондини кўпайтирдилар. Ушбу ҳиссалар МЧЖ учун молиялаштиришнинг қайси манбасига тааллуқли эканлигини аниқланг.

- A. ўз маблағлари
- B. қарз маблағлари
- C. инвестицияларни молиялаштириш
- D. венчур молиялаштириш

38-савол

Масъулияти чекланган жамият иштирокчиларининг умумий йиғилиши фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилди. Қуйида келтирилган қоидалардан қайси бири тўғри?

- A. дивидендлар фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан бошлаб даъво муддати – 3 йил ичида тўланиши керак, даъво муддати тугагандан сўнг дивидендлар тўланмаган тақдирда, дивидендларни олиш ҳуқуқи йўқолади
- B. дивидендлар фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан бошлаб 60 кун ичида тўланиши керак, ушбу муддат ўтгач иштирокчи даъво муддати давомида дивидендлар тўланишини талаб қилишга ҳақли
- C. дивидендлар фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан бошлаб 60 кун ичида тўланиши керак, ушбу муддат ўтказиб юборилган тақдирда компания жарима тўлайди
- D. дивидендлар фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан бошлаб даъво муддати – 3 йил ичида тўланиши керак, ушбу муддат ўтказиб юборилган тақдирда компания жарима тўлайди

39-савол

Қуйида келтирилганлардан нима иш берувчининг асосий мажбуриятларига киради? Барча тўғри жавобларни танланг.

- A. меҳнат шартномаларини «Ягона миллий меҳнат тизими»да ўз вақтида рўйхатдан ўтказиш
- B. виждонан самарали меҳнат қилганлик учун ходимларни рағбатлантириш
- C. ходимларни бирлашиш ҳуқуқи тўғрисида хабардор қилиш
- D. жамоавий музокараларни олиб бориш ва жамоа шартномаларини тузиш

40-савол

Қандай меҳнат шартномаларида меҳнат шартномаси муддатидан олдин бекор қилинганда неустойка тўлаш ҳақида томонларнинг ўзаро мажбуриятлари назарда тутилиши мумкин?

- A. ҳар қандай меҳнат шартномасида
- B. ҳар қандай муддатли меҳнат шартномасида
- C. номуайян муддатга тузилган ҳар қандай меҳнат шартномасида
- D. вақтинчалик ишларни бажариш вақти учун тузилган меҳнат шартномасида

41-савол

«А» компанияси жисмоний шахс билан солиқ масалалари бўйича маслаҳат бериш тўғрисида шартнома тузди. Шартномада қуйидаги шартлар белгиланган: тўлов маслаҳат бериш сонига қараб ҳар ойда амалга оширилади; иш вақти режими 9:00 дан 15:00 гача белгиланган; компания иш учун офис техникаси билан жиҳозланган иш жойини тақдим этади; ҳар йилги таътил – 21 кун; кўрсатилган хизматлар натижаларини солиштириш иккала томон имзолайдиган далолатнома асосида амалга оширилади. Шартномада кўрсатилган ва фуқаролик-ҳуқуқий хусусиятдаги шартномани меҳнат шартномасига қайта малакалашга сабаб бўлиши мумкин бўлган барча шартларни санаб ўтинг.

- A. ҳар ойлик тўлов; иш вақти режими; иш жойини тақдим этиш
- B. иш вақти режими; ҳар йилги таътил; кўрсатилган хизматларни далолатнома билан солиштириш
- C. ҳар ойлик тўлов; иш жойини тақдим этиш; кўрсатилган хизматларни далолатнома билан солиштириш
- D. иш вақти режими; иш жойини тақдим этиш; ҳар йилги таътил

42-савол

Ҳомиладор аёллар ва икки ёшга тўлмаган боласи бўлган аёлларни бошқа ишга вақтинча ўтказиш тўғрисида буйруқ чиқариш учун нима асос ҳисобланади?

- A. ходимнинг аризаси ва тиббий хулоса
- B. иш берувчининг ташаббуси ва тиббий хулоса
- C. тегишли бошлиқнинг билдиргиси ва тиббий хулоса
- D. ишлаб чиқариш зарурияти ёки бекор туриб қолиш ҳолати мавжудлиги

43-савол

«А» компанияси директор билан 1 йиллик синов муддати ва бош бухгалтер билан 6 ойлик синов муддати билан меҳнат шартномалари тузди. «В» компанияси директор ва бош бухгалтер билан иккаласи учун 6 ойлик синов муддати билан меҳнат шартномалари тузди. «С» компанияси директор билан 5 ойлик синов муддати ва бош бухгалтер билан 2 ойлик синов муддати билан меҳнат шартномалари тузди. Қайси компаниялар синов муддати бўйича талабларни бузмаган?

- A. «А» ва «В» компаниялари
- B. «А» ва «С» компаниялари
- C. «В» ва «С» компаниялари
- D. «А», «В» ва «С» компаниялари

44-савол

Қуйида келтирилганлардан нима ходимнинг иш вақтидан ташқари иш учун ҳақ тўлашга бўлган ҳуқуқини бузади?

- A. иш вақтидан ташқари иш учун камида икки ҳисса миқдорида ёки жамоа шартномаси ёхуд корхонанинг ички ҳужжатида мувофиқ ундан кўпроқ миқдорда ҳақ тўланади
- B. ходимнинг хоҳишига кўра иш вақтидан ташқари иш учун оширилган ҳақ тўлаш ўрнига иш вақтидан ташқари ишланган вақт давомийлигига мувофиқ келадиган қўшимча дам олиш вақти бериш билан компенсация қилиниши мумкин
- C. қўшимча дам олиш вақти берилганда иш вақтидан ташқари иш учун бир ҳисса миқдорида ҳақ тўланади, дам олиш вақти учун эса ҳақ тўланмайди
- D. иш берувчининг ихтиёрига кўра иш вақтидан ташқари ишланган вақт давомийлигига мувофиқ келадиган қўшимча дам олиш вақти берилади

45-савол

Қуйида келтирилганлардан нима хусусий компания учун умумий қоидалар бўйича интизомий жазо чораларига киради? Барча тўғри жавобларни танланг.

- a) ўртача ойлик иш ҳақининг ўттиз фоизидан кўп бўлмаган миқдорда жарима +
- b) эгаллаб турган лавозимига тўлиқ мувофиқ келмаслик
- c) меҳнат шартномасини бекор қилиш +
- d) ишончининг йўқолиши

46-савол

Умумий бўшатиш тартиби татбиқ этиладиган ходим ишдан бўшашга қарро қилди ва 2023 йил 20 июнда Меҳнат кодексига белгиланган умумий тартибга мувофиқ, иш берувчини ёзма равишда огоҳлантирган ҳолда, ариза берди. Агар 28-30 июнь ва 1-2 июль ишланмайдиган кунлар бўлса, иш берувчи қайси санада ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқариши керак ва ходим қайси санадан бошлаб ишдан бўшатишга ҳисобланади?

- A. иш берувчи 4 июлда ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқариши керак, ходим 5 июлдан бошлаб ишдан бўшатишга ҳисобланади
- B. иш берувчи 3 июлда ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқариши керак, ходим 4 июлдан бошлаб ишдан бўшатишга ҳисобланади
- C. иш берувчи 10 июлда ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқариши керак, ходим худди шу кундан бошлаб ишдан бўшатишга ҳисобланади
- D. иш берувчи 10 июлда ходимни ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқариши керак, ходим 11 июлдан бошлаб ишдан бўшатишга ҳисобланади

47-савол

2023 йил август ойида Компания ходим иш берувчи билан бошқа ҳудудга кўчиб ишлашдан бош тортганлиги сабабли у билан меҳнат шартномасини бекор қилади. Ходим компанияда 2020 йилнинг бошидан буюн ишлаган. Ходимнинг ўртача ойлик иш ҳақи 8 600 000 сўми ташкил этди. Агар ички ҳужжатларда ва меҳнат шартномасида тўловнинг махсус тартиби назарда тутилмаган бўлса, компания ишдан бўшатиш чоғида ходимга қандай миқдорда ишдан бўшатиш нафақасини тўлаши керак?

- A. 6 450 000 сўм
- B. 8 600 000 сўм
- C. 12 900 000 сўм
- D. 17 200 000 сўм

48-савол

Компания ходимларининг шахсга доир маълумотларига кириш ҳуқуқига эга бўлган директор ҳамкасблари билан суҳбатда бўлимлардан бирининг раҳбари судланганлиги ва ушбу судланганликнинг сабаблари ҳақида хабар берди. Бунинг натижасида, ходимлар у билан мулоқот қилишдан бош тортдилар, шу жумладан иш масалалари бўйича ҳам. Бўлим бошлиғи ишдан бўшашга мажбур бўлди. Суд ходимнинг шахсга доир маълумотлари ошкор қилиниши натижасида у доимий иш ҳақидан маҳрум бўлганлигини тан олди. Шахсга доир маълумотларни ошкор қилганлик учун директор учун қандай ҳуқуқий оқибатлар юзага келиши мумкин?

- A. директор ўз ходимларининг шахсга доир маълумотлари ошкор этилган ходим билан мулоқот қилишни истамаганликлари учун жавобгар бўлмайди
- B. директор ходимнинг шахсга доир маълумотларини ошкор қилганлик учун жарима тўлаши керак бўлади
- C. суд қарори билан директор маъмурий жавобгарликка тортилиши ва йўқотилган иш ҳақини қоплаш мажбуриятини ўз зиммасига олиши мумкин
- D. директор маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортилиши, шунингдек йўқотилган иш ҳақини қоплаши мумкин

49-савол

Ҳакамлик суди қарори қандай ижро этилади?

- A. ҳакамлик суди томонидан берилган ижро варақаси асосида мажбурий равишда
- B. қарорда белгиланган тартиб ва муддатларда ихтиёрий равишда, ижро этилмаган тақдирда эса – иш ваколатли (фуқаролик ишлари бўйича ёки иқтисодий) судга кўриб чиқиш учун топширилади
- C. қарорда белгиланган тартиб ва муддатларда ихтиёрий равишда, ижро этилмаган тақдирда эса – ваколатли суд томонидан берилган ижро варақаси асосида мажбурий равишда ижро этилади
- D. ижро варақаси асосида маъмурий тартибда мажбурий равишда

50-савол

Судда буйруқ тартибида ишларни ва даъво ишини юритишнинг асосий фарқлари қандай?

- A. буйруқ тартибида ишларни юритиш даъво ишини юритишдан фарқли равишда соддалаштирилган тартибда амалга оширилади – иш судья томонидан яқка тартибда, суд муҳокамаси ўтказилмасдан, ишда иштирок этувчи шахсларни чақирмасдан, фақат ундирувчи томонидан ўз талабларини тасдиқлаш учун тақдим этилган ёзма далиллар асосида кўриб чиқилади

В. буйруқ тартибида ишларни юритиш ундирувчи томонидан ўз талабларини тасдиқлаш учун тақдим этилган ёзма далиллар асосида ҳудди даъво ишини юритиш каби амалга оширилади, бундан ишда иштирок этувчи шахсларни чақириш мустасно

С. буйруқ тартибида ишларни юритиш суд муҳокамаси ўтказилмасдан, ишда иштирок этувчи шахсларни чақирмасдан, фақат ундирувчи томонидан ўз талабларини тасдиқлаш учун тақдим этилган ёзма далиллар асосида судьялар ҳайъати томонидан соддалаштирилган тартибда кўриб чиқилади

Д. ҳеч қандай фарқлар йўқ, буйруқ тартибида ишларни юритиш ҳудди даъво ишини юритиш каби амалга оширилади

ЖАВОБЛАР

1-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

ФКнинг 735-моддаси қоидалари қарз ҳуқуқий муносабатига нисбатан махсус меъёр ҳисобланади, бунда ФКнинг 242-моддаси қоидалари дастлабки ҳолатда барча мажбурият хусусиятидаги ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қонуннинг умумий меъёри ҳисобланади. «*Lex specialis derogate generali*», яъни «муайян ҳуқуқий муносабатга нисбатан махсус ҳуқуқ меъёри умумий меъёрни чиқариб ташлайди». Шу тариқа, кўрсатилган ҳолда Қарз олувчи қарз суммасини тўлашда ҳуқуқнинг махсус меъёри, яъни ФКнинг 735-моддаси қоидаларига амал қилиш юзасидан тўлиқ ҳуқуққа эга.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.1 D-бандига қаранг

2-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

Ўзбекистонда ҳуқуқнинг асосий манбалари қуйидагилардир:

- 1) Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар;
- 2) Халқаро шартномалар ва битимлар;
- 3) Тарафлар ўртасидаги шартнома (агар қонунчилик талабларига зид бўлмаса) - шартнома тарафлари учун;
- 4) Ҳуқуқий одат;
- 5) Ҳуқуқнинг умумий тамойиллари.

Суд ёки ҳуқуқий прецедент, шунингдек ҳуқуқий доктрина (олим-ҳуқуқшуносларнинг ҳуқуқнинг муайян масалалари бўйича ишлари) ҳуқуқ манбалари ҳисобланмайди. Шу тариқа, суд қарор қабул қилишда суд прецедентига амал қилиши шарт эмас.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.2 A-бандига қаранг

3-савол жавоби

D.

Жавобга изоҳ:

Солиқлар ва йиғимлар ставкалари Солиқ кодексида белгиланади ва ўзгартирилади. Солиқ кодексининг 4-моддаси 6-қисмида белгиланишича, «Солиқлар ва йиғимлар ставкаларининг ўзгартирилишини назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари, агар уларда

кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, улар расман эълон қилинган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан эътиборан амалга киритилади». Шу тариқа, кўрсатилган солиқ ставкасининг пасайтирилиши тадбиркор учун СКга ўзгартиришлар кучга кирган санадан бошлаб қўлланилиши мумкин бўлади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.3 А-бандига қаранг

4-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

«Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонуннинг (20.04.2021 йилдаги ЎРҚ-682-сон) 18-моддасида белгиланишича, «тенг юридик кучга эга бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ўртасида тафовутлар бўлган тақдирда, кейинроқ қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжат қоидалари амал қилади». Ҳар иккала кўрсатилган НХҲ тенг юридик кучга эга эканлигини ҳисобга олган ҳолда, солиқ тўловчи вақт бўйича кейинроқ қабул қилинган ҳуқуқ меъёрини қўллаши шарт.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.3 С-бандига қаранг

5-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

«Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонуннинг (20.04.2021 йилдаги ЎРҚ-682-сон) 40-моддасида белгиланишича, «Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, агар ҳужжатларнинг ўзида кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради». Ўша қонуннинг 39-моддасида белгиланишича, хусусан, «Ўзбекистон Республикаси қонунчилик тўплами», «Ўзбекистон Республикаси қонунчилик маълумотлари миллий базаси», шунингдек вазирликлар ва идораларнинг расмий нашрлари вазирликлар ва идораларнинг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари эълон қилинадиган расмий манбалардир».

lex.uz сайтида («Қонунчилик маълумотлари миллий базаси») эълон қилиш «Банк ахборотномаси» идоравий газетасида нашр этилишидан олдин содир бўлганлигини инобатга олиб, қарор сайтда эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.3 D-бандига қаранг

6-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

«Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида»ги Қонуннинг (20.04.2021 йилдаги ЎРҚ-682-сон) 55-моддаси 4-хатбошисида белгиланишича, «Қонуности ҳужжатлари нормаларига расмий

шарҳни уларни қабул қилган органлар беради». МХҲлар иерархиясида (ЎРҚ-682-сон 7-м.) Президент қарори қонуности ҳужжати ҳисобланади. Тегишинча, мазкур ҳолда Президент қарорини қабул қилган орган сифатида расмий шарҳ бериш ҳуқуқига Президент эгадир. Шу тариқа, Солиқ қўмитаси томонидан берилган тушунтириш МХҲнинг расмий шарҳи ҳисобланмайди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.3 F-бандига қаранг

7-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

Солиқ кодексидаги ҳуқуқ меъёрига ҳавола хатбошининг таркибий рақами, қисмнинг тартиб рақами (агар мавжуд бўлса) ва Кодекс моддасининг рақамини ўз ичига олиши керак.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.4 В-бандига қаранг

8-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 146-моддасида белгиланишича, «Вақт даври билан белгиланган муддат календар санадан кейинги ёки унинг бошланиш кунини деб белгиланган воқеа юз берганидан кейинги кундан ўта бошлайди». Шу тариқа, шартномада белгиланган муддат 2023 йил 1 июндан ўта бошлаган ва тегишинча, 2023 йил 6 июнга қадар тугайди, яъни тўлов ушбу сана келгунга қадар амалга оширилиши керак.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 1.6 А-бандига қаранг

9-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Шарҳ: Таърифга кўра, яқка тартибдаги тадбиркор – бу патент асосида юридик шахсни рўйхатдан ўтказмасдан хўжалик (тадбиркорлик) фаолиятини амалга оширувчи жисмоний шахс. У «Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида»ги 29.08.2001 йилдаги 258-II-сон Қонуннинг 52-моддасида кўрсатилган мол-мулкдан ташқари, ўзига тегишли бўлган барча мол-мулк билан ўз мажбуриятлари бўйича жавоб беради.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.1 D-бандига қаранг

10-саволга жавоб

C.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 39-моддасига мувофиқ, «Ўз мулкида, хўжалик юртиишида ёки оператив бошқарувида алоҳида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, ўз номидан мулккий ёки шахсий номулккий ҳуқуқларга эга бўла оладиган ва уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот юридик шахс ҳисобланади». Шу тариқа, юридик шахснинг балансида турган мол-мулк унинг мулки ҳисобланади. Юридик шахс муассислари фақат қонун ва устав билан белгиланган юридик шахсга нисбатан корпоратив талаб қилиш ҳуқуқларига эга. Бунда улар унинг мол-мулкнинг мулкдорлари эмас. Юридик шахснинг ходимлари юридик шахс билан меҳнат шартномаси асосида ўз функционал мажбуриятларини бажарадилар ва юридик шахс мулкига бўлган мулккий ҳуқуқларга эга эмас. Агар шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, олди-сотди шартномаси бўйича сотувчи ўтказилган маҳсулот ва бошқа ТМЗга бўлган мулк ҳуқуқи юзасидан низолашиш ҳуқуқига эга эмас. Шартнома бўйича у фақат етказиб берилган маҳсулот учун тўлов амалга оширилишини талаб қилиш ҳуқуқига эга (шу жумладан тўловни кечиктирганлик учун пеня ва шартномадан келиб чиқадиган бошқа ҳуқуқлар).

Бунда, қонунда белгиланишича, масалан, Хусусий корхонанинг ягона иштирокчиси ушбу корхонанинг мулкдори сифатида қаралиши керак. Аммо ҳатто мазкур ҳолда ҳам корхона мол-мулкнинг мулкдори корхонанинг ўзи ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.1 D-бандига қаранг

11-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 47-моддасида белгиланишича, хусусан, «Филиал юридик шахснинг у турган ердан ташқарида жойлашган ҳамда унинг барча вазифаларини ёки вазифаларининг бир қисмини, шу жумладан ваколатхона вазифаларини бажарадиган алоҳида бўлинмасидир.

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ваколатхона ва филиаллар юридик шахс ҳисобланмайди. Улар ўзларини ташкил этган юридик шахс томонидан мол-мулк билан таъминланадилар ҳамда у тасдиқлаган низомлар асосида иш олиб борадилар. Улар ўзларини ташкил этган юридик шахс томонидан мол-мулк билан таъминланадилар ҳамда у тасдиқлаган низомлар асосида иш олиб борадилар».

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 B-бандига қаранг

12-саволга жавоб

C.D.

Жавобга изоҳ:

Қонунчилик тижорат ташкилоти фаолиятининг мақсади фойда олиш эканлигини белгилайди. Бунда нотижорат ташкилоти (ННТ) учун фойда олишга йўл қўйилади, лекин у фаолиятининг асосий мақсади бўлиши мумкин эмас. ННТ учун фаолият мақсадлари таълим, ижтимоий, ҳомийлик ва бошқа мақсадлар бўлиши мумкин, бунда тижорат хизматлари кўрсатишга ҳам йўл қўйилади. Тижорат хизматлари қисмида ННТ ҳам худди тижорат ташкилоти каби тегишли солиқларни тўлаши шарт. Бунда ННТнинг фойдаси муассислар ўртасида тақсимланмайди, балки уставда белгиланган мақсадларга йўналтирилади.

Тегинча, ННТ бепул таълим хизматларини кўрсатиши мумкин, лекин мажбур эмас ва пулли хизматлар кўрсатишда уларнинг таннари билан чекланмаслиги керак.

Юқорида айтилганларни ҳисобга олган ҳолда, тўғри жавоблар с) ва d) бўлади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 Е-бандига қаранг

13-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

«Мансабдор шахс» ва «Ижро этувчи орган» атамалари ўртасидаги фарқни англаш керак. Мансабдор шахс – бу ташкилий-бошқарув ёки маъмурий-хўжалик функцияларини бажариш билан боғлиқ лавозимларни эгаллаган ва юридик аҳамиятга эга бўлган ҳамда юридик оқибатларга олиб келадиган қарорлар қабул қилиш ваколатига эга бўлган ҳуқуқий муносабатларнинг махсус субъекти. Юридик шахс фаолияти доирасида юқорида кўрсатилган хусусиятларга жавоб берадиган ҳар қандай шахс Мансабдор шахс бўлиши мумкин.

Бунда Ижро этувчи орган (якка бошчилик асосида ёки коллегиял) фақат қонун ёки юридик шахснинг уставида аниқ номи кўрсатилган ва раҳбарлик функцияларини амалга ошириш ва ишончномасиз юридик шахс манфаатларини ифодалаш учун қонуний ҳуқуққа эга бўлган субъект бўлиши мумкин. Амалиётда ижро этувчи орган кўпинча Директор (Бош директор) ёки Бошқарув томонидан ифодаланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 G-бандига қаранг

14-саволга жавоб

B.

Жавобга изоҳ:

21.08.2019 йилдаги 704-сон ВМҚга 1-илова «Тадбиркорлик субъектларини ихтиёрий тугатиш ва уларнинг фаолиятини тўхтатиш тартиби тўғрисидаги низом»нинг 24-бандига мувофиқ,

қарзни тўлаш тартиби б) кичик бандида кўрсатилганига мувофиқ бўлади, яъни меҳнатга оид муносабатлар, алиментлар, муаллифлик ҳақи, ҳаёт ва соғлиққа етказилган зарар, кейин солиқлар, сўнгга бошқа кредиторларнинг талаблари.

Шуни ҳам инобатга олиш лозимки, қарзларни сўндириш навбати, масалан, Тўловга қобилиятсизлик тўғрисидаги Қонун ва Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисидаги Қонун каби бошқа ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам белгиланган. Кўрсатилган қонунлар қоидаларини қўллашдаги устуворлик муайян ишнинг бевосита вазиятларига боғлиқ.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 L бандига қаранг

15-савол жавоби

A.B.D.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 39-моддаси юридик шахс тушунчасини белгилашда, хусусан, юридик шахслар мулк ҳуқуқи асосида уларга тегишли бўлган мол-мулк билан ўз мажбуриятлари бўйича жавоб беришини белгилайди (а-жавоби)).

Фуқаролик кодексининг 48-моддаси 3-хатбошисида белгиланишича, «Юридик шахс муассиси (иштирокчиси) ёки унинг мол-мулкнинг эгаси юридик шахснинг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, юридик шахс эса муассис (иштирокчи) ёки мулкдорнинг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, ушбу Кодексда ёки юридик шахснинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно» (b-жавоби)).

Фуқаролик кодексининг 48-моддаси 4-хатбошисида белгиланишича: «Агар юридик шахснинг ночорлиги (банкротлиги) шу юридик шахс учун мажбурий кўрсатмаларни бериш ҳуқуқига эга бўлган муассис (иштирокчи) сифатидаги шахснинг ёки юридик шахс мол-мулки мулкдорининг ғайриқонуний ҳаракатлари туфайли вужудга келтирилган бўлса, юридик шахснинг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда бундай шахс зиммасига унинг мажбуриятлари бўйича субсидиар жавобгарлик юклатилиши мумкин» (d-жавоби)). Фуқаролик кодексининг 14-бобида мувофиқ, хўжалик юритиш ва оператив бошқариш ҳуқуқлари жисмоний шахслар учун хос эмас ва юридик шахсларнинг фаолияти билан боғлиқ. Шу тариқа, гарчи жисмоний шахс шубҳасиз ўзига мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган мол-мулк билан ўз мажбуриятлари бўйича жавоб берса-да (қонунда тўғридан-тўғри белгиланган чекловлар бундан мустасно), жисмоний шахс хўжалик юритиш ва оператив бошқариш ҳуқуқи асосидаги мол-мулк билан жавоб бериши мумкин эмас (с-жавоби)).

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 D, 3.1.A-бандларига қаранг

16-саволга жавоб

В.С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 50-моддаси қоидаларига амал қилган ҳолда, А ва В компаниялари қўшиб юборилганда (а-варианти)) иккала компаниянинг фаолияти тугатилиб, учинчи шахс ташкил этилишини ва у кейинчалик фаолият юритишини аниқлаш мумкин.

А компаниясини В компаниясига бирлаштирилганда (b-варианти)) фақат А компаниясининг фаолияти тугатилади, В компанияси эса ўз фаолиятини давом эттиради.

А компанияси В ва С компанияларига бўлинганда (с-варианти)) битта А компаниясининг фаолияти тугатилади, бу топшириқ шартига мувофиқ келади.

А компанияси қайта тузилганда, яъни ташкилий-ҳуқуқий шакли ўзгарганда (d-варианти)), ҳақиқатда компания ўз фаолиятини давом эттиради.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 2.2 I-бандига қаранг

17-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

ФКнинг 386-моддаси 1-хатбошисига мувофиқ, «Олди-сотди шартномаси бўйича бир тараф (сотувчи) товарни бошқа тараф (сотиб олувчи)га мулк қилиб топшириш мажбуриятини, сотиб олувчи эса бу товарни қабул қилиш ва унинг учун белгиланган пул суммаси (баҳоси)ни тўлаш мажбуриятини олади».

Товарнинг сотиб олувчи мулкига ўтиш пайти ФКнинг 390-моддасида, агар қонунда (масалан, автомобиллар ёки кўчмас мулк учун) ёки шартномада (сотувчи товарга бўлган мулк ҳуқуқини тўлов пайтигача сақлаб қолиши белгиланган бўлса) бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, товар сотиб олувчига топширилган ёки сотиб олувчи тасарруфига берилган пайт сифатида белгиланган. Олди-сотди шартномасидан сотувчининг товарни етказиб бериш ёки сотиб олувчига товарни унинг турган жойида топшириш мажбурияти келиб чиқмайдиган ҳолларда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, сотувчининг товарни сотиб олувчига топшириш мажбурияти товар ташувчига ёки сотиб олувчига жўнатиш учун алоқа ташкилотига топширилган пайтдан бошлаб бажарилган ҳисобланади.

Шу тариқа, мазкур ҳолда Сотиб олувчи 25 июлда хом ашёнинг мулкдорига айланди, Сотувчида эса фақат шартномада белгиланган нархни талаб қилиш ҳуқуқи қолди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 3.1.Е-бандига қаранг

18-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 481-моддасида белгиланишича, кўчмас мулкни сотиш шартномаси бўйича кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқининг сотиб олувчига ўтиши давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. Мулк ҳуқуқининг ўтиши давлат рўйхатидан ўтказилгунига қадар кўчмас мулкни сотиш шартномасининг тарафлар томонидан бажарилиши уларнинг учинчи шахслар билан муносабатларини ўзгартириш учун асос бўлмайди.

Шу тариқа, ҳуқуқий нуқтаи назардан сотиб олувчининг кўчмас мулк объектига бўлган мулк ҳуқуқи фақат давлат кадастри органларида рўйхатдан ўтказилганидан сўнг юзага келди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 3.2.Е-бандига қаранг

19-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

Топшириқда А компанияси қандай акцияларни сотиб олгани кўрсатилмаган. Қатъий белгиланган фоизли даромад олиш (а-варианти)) фақат имтиёзли акцияларнинг муайян турига кафолатланиши мумкин, бу ҳақда шартда ҳеч нарса айтилмаган. Оддий акциялар эса компаниянинг молиявий кўрсаткичларига қараб даромад келтириши ҳам, келтирмаслиги ҳам мумкин.

Акция сақловчисининг даромади компания фойдасига бевосита боғлиқ бўлмаслиги мумкин (с-варианти)), агар сотиб олинган акциялар имтиёзли бўлса.

Имтиёзли акциялар сақловчиси компания сиёсатини белгилаш (d-варианти)) ва стратегик қарорлар қабул қилиш имкониятидан маҳрум, унинг ҳуқуқлари фақат қатъий белгиланган дивидендларни олиш билан чекланган. Топшириқнинг шартларига энг яқин b-варианти) бўлиб, унда компаниянинг капиталидаги улушга бўлган мулк ҳуқуқи ҳақида сўз юритилади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 3.2.Ғ-бандига қаранг

20-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Интеллектуал мулк объектига мутлақ бўлмаган мулк ҳуқуқларни шартнома асосида бериш ҳолати лицензиатга кўрсатилган объектни тасарруф этиш ҳуқуқини бермайди. Шартномада фақат фойдаланиш ҳуқуқи кўрсатилиши мумкин.

Бундан чекланган тасарруф этиш ҳуқуқи (бошқа фойдаланувчиларга бериш) лицензия шартномасида кўрсатилиши мумкин. Шу тариқа, тўғри жавоб – с).

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 3.3.С-бандига қаранг

21-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

Тадбиркорлик фаолияти тушунчаси 25.05.2000 йилдаги «Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида»ги 69-II-сон Қонуннинг 3-моддасида «тадбиркорлик фаолияти субъектлари томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган, таваккал қилиб ва ўз мулкий жавобгарлиги остида даромад (фойда) олишга қаратилган ташаббускор фаолият» сифатида таърифланади. Бунда шунга ўхшаш фаолиятнинг асосий белгиларидан бири унинг тизимли асосда бўлишидир.

Юқорида баён этилганларни ҳисобга олиб, жисмоний шахсга қолган квартирани реализация қилиш тадбиркорлик фаолияти ҳисобланмайди, чунки тизимлилиқ, таваккал қилиш, махсус субъект (қонунчилик талабларига мувофиқ рўйхатдан ўтган тадбиркор) белгилари мавжуд эмас.

Жисмоний шахс турли миқдордаги манбалардан даромад олиши мумкин (меҳнат муносабатлари, мулкда бўлган мол-мулкни реализация қилиш, алиментлар ва ҳ.к.), аммо бу ўз-ўзидан тадбиркорлик фаолиятини ташкил этмайди. Мулкни сотиш нархининг уни сотиб олиш нархидан юқори бўлиши солиқ мажбуриятларининг юзага келишига олиб келиши мумкин, аммо ўз-ўзидан тадбиркорлик фаолияти таркибини ҳосил қилмайди.

Йил давомида биттадан кўп квартирани реализация қилиш жисмоний шахснинг солиқ мажбуриятларини ўзгартириши мумкин, бироқ, бошқа белгиларнинг мавжуд эмаслиги тадбиркорлик фаолиятини ташкил этмайди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.1.А-бандига қаранг

22-саволга жавоби

Д.

Жавобга изоҳ:

Солиқ кодексининг 36-моддаси 10-қисмида белгиланишича, «агар чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятини воситачилик (топшириқ) шартномаси ёки шунга ўхшаш шартнома асосида ҳаракат қилувчи ва битимларни ушбу чет эл юридик шахси номидан имзолашга ваколатли бўлмаган мустақил агент орқали амалга оширса» доимий муассаса юзага келмайди. Шу тариқа, коммиссионер норезидентнинг номидан шартномаларни тузмаслигини ҳисобга олиб, ҳатто фаолият кетма-кет 12 ойлик давр давомида 183 кундан кўпроқ давом этса ва филиал, бўлинма ёки ваколатхона ташкил этилишидан қатъи назар, норезидентнинг ДМ ташкил этиш мажбурияти юзага келмайди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.2.Д-бандига қаранг

23-савол жавоби

C.

Жавобга изоҳ:

«Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида»ги ЎРҚ-310-II-сон Қонуннинг 15-моддаси 2-хатбошисида белгиланишича, «Жамиятнинг иштирокчилари ва жамиятга қабул қилинадиган учинчи шахслар томонидан жамиятнинг устав фондида (устав капиталига) қўшиладиган пулсиз ҳиссаларнинг пул баҳоси жамият иштирокчилари умумий йиғилишининг жамиятнинг барча иштирокчилари томонидан бир овоздан қабул қилинадиган қарори билан тасдиқланади».

Жамият иштирокчиси ягона эканлигини ҳисобга олиб, у киритилаётган пулсиз мол-мулкни баҳолашни ўз қарори билан амалга оширади. Шу тариқа, қонун ҳарфига риоя қилган ҳолда, жамиятнинг устав фондини 250 млн. сўм миқдорида кўпайтириш қонуний бўлади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.3.А-бандига қаранг

24-савол жавоби

A.D.

Жавобга изоҳ:

Ўзбекистон Республикасида қонунчилик талабларига мувофиқ рўйхатдан ўтказилган хўжалик жамияти, иштирокчилари таркиби ва мақомидан қатъи назар, солиқ резиденти ҳисобланади. Бунда мавжуд устав фондида қўшимча равишда қўшимча капитал жалб қилиш, табиий равишда, устав капиталининг кўпайишига олиб келади.

«Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида»ги ЎРҚ-310-II-сон Қонуннинг 18-моддаси қоидаларига амал қилган ҳолда, жамиятга қабул қилинадиган учинчи шахслар ҳисобидан устав капитали кўпайтирилганда, иштирокчиларнинг улушлари устав капиталидаги ҳиссаларига мутаносиб равишда ўзгариши керак. Шу тариқа, тўғри жавоблар а) ва d).

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.3.В-бандига қаранг

25-савол жавоби

C.

Жавобга изоҳ:

Ушбу вазиятда электрон рақамли имзо муайян мансаб вазифаларини (юридик шахс директори) бажарувчи муайян жисмоний шахсга берилган. Тегишинча, директор алмашганда, аввалги ЭРИ бекор қилиниши ва юридик шахсга янги ЭРИ берилиши лозим. «Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.4.Е-бандига қаранг

26-савол жавоби

В.С.

Жавобга изоҳ:

13.09.2022 йилдаги ПҚ-374-сон қарорнинг 2-бандига мувофиқ, «тадбиркорлик субъектлари фаолиятида ўтказиладиган барча текширувлар «Ягона давлат назорати» ахборот тизимида рўйхатга олинади. Бунда тадбиркорлик субъектлари фаолиятида мазкур тизимда рўйхатга олинмаган текширувларни ўтказиш ноқонуний ҳисобланади». Тегишинча, b) ва c) жавоблари тўғри ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.6.D-бандига қаранг

27-савол жавоби

А.Д.

Жавобга изоҳ:

Солиқ текширувини ўтказишда тарафлар Солиқ кодексининг 17-боби ва 07.01.2021 йилдаги 1-сон ВМҚга 2-илова «Солиқ текширувларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом»га амал қилишлари керак.

Ушбу ҳужжатларда текширув бошланишидан олдин текширувчилар томонидан тақдим этиладиган ҳужжатлар рўйхати белгиланган. Текширилувчи текширувчилардан қонунда кўрсатилган ҳужжатларни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Адвокат ёки бошқа қонуний вакилнинг иштироки текширилувчининг ҳуқуқи бўлиб, у бундан воз кечиши мумкин. Адвокатнинг йўқлиги текширувчиларни текширув ўтказишга йўл қўймаслик учун асос бўлмайди. Бироқ, қўзғатилган жиноят иши доирасида тадбиркорлик субъекти текшириляётганда, агар тадбиркорлик субъекти адвокат жалб қилиш ниятини билдирса, адвокат келгунга қадар текширув бошланиши йигирма тўрт соатга тўхтатилади. Йигирма тўрт соат ўтгач адвокат тадбиркорлик субъектини ҳимоя қилишга киришмаган тақдирда, текширув унинг иштирокисиз бошланади. (Қўзғатилган жиноят ишлари бўйича тадбиркорлик субъектлари фаолиятини текширишда адвокатларнинг мажбурий иштирокини таъминлаш тартиби тўғрисида низом 3-б., 28.01.2016 й. АВ рўйхат рақами 2757-сон)

Солиқ кодексининг 146-моддаси талаб қилинган ҳужжатлар талабнома тақдим этилган санадан бошлаб 5 кун ичида солиқ органига тақдим этилиши лозимлигини (солиқ органи томонидан бу муддат узайтирилиши мумкин) белгилайди. Бош бухгалтернинг касаллиги ахборот тақдим этишни рад этиш учун асос бўлмайди.

Солиқ кодексининг 146-моддаси 11-қисмида белгиланишича «Солиқ текшируви ва солиқ назоратининг бошқа тадбирлари жараёнида солиқ органлари текшириляётган шахснинг камерал ёки сайёр солиқ текширувлари ўтказилганда солиқ органларига илгари тақдим этилган ҳужжатларни, шунингдек солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида тақдим этилган ҳужжатларни текшириляётган шахсдан талаб қилиб олишга ҳақли эмас. Агар ҳужжатлар илгари солиқ органига асл нусхалар тарзида

тақдим этилиб, кейинчалик текширилаётган шахсга қайтарилган бўлса, шунингдек солиқ органига тақдим этилиб, бартараф этиб бўлмайдиган куч ҳолатлари оқибатида йўқотилган тақдирда, ҳужжатлар текширилаётган шахсдан қайта талаб қилиб олиниши мумкин».

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.6.Е-бандига қаранг

28-савол жавоби

С.

Жавобга изоҳ:

Адвокат ёки бошқа қонуний вакилнинг иштироки текширилувчининг ҳуқуқи бўлиб, у бундан воз кечиши мумкин. Адвокатнинг йўқлиги текширувчиларни текширув ўтказишга йўл қўймаслик учун асос бўлмайди. Бироқ, қўзғатилган жиноят иши доирасида тадбиркорлик субъекти текширилаётганда, агар тадбиркорлик субъекти адвокат жалб қилиш ниятини билдирса, адвокат келгунга қадар текширув бошланиши йигирма тўрт соатга тўхтатилади. Йигирма тўрт соат ўтгач адвокат тадбиркорлик субъектини ҳимоя қилишга киришмаса, текширув унинг иштирокисиз бошланади. (Қўзғатилган жиноят ишлари бўйича тадбиркорлик субъектлари фаолиятини текширишда адвокатларнинг мажбурий иштирокини таъминлаш тартиби тўғрисида низом 3-б., 28.01.2016 й. АВ рўйхат рақами 2757-сон)

Сайёр солиқ текшируви 07.01.2021 йилдаги 1-сон ВМҚга 2-илова «Солиқ текширувларини ташкил этиш ва ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом»нинг 5-боби билан тартибга солинади, унда солиқ тўловчига режалаштирилган текширув тўғрисида хабарнома юбориш ва тижорат сирини ошкор қилмаслик тўғрисидаги келишувни имзолаш зарурлиги тўғрисидаги талаб мавжуд эмас.

Юқорида кўрсатилган МҲҚнинг 9-бандида белгиланишича, «Сайёр солиқ текшируви ва солиқ аудити Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизими орқали Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилни хабардор қилган ҳолда амалга оширилади, давлат рўйхатидан ўтмасдан тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи жисмоний шахсларни текшириш бундан мустасно. Солиқ тўловчиларда ўтказилган текширув натижалари солиқ органлари томонидан текширув тугатилганидан кейин уч кун ичида Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизимига киритилади».

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 4.7.А-бандига қаранг

29-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 8-моддаси 2-хатбошида белгиланишича, хусусан, «Фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятлари ... бошқа шахсга зарар етказиш натижасида» вужудга келади. Тегишинча, зарар етказилган пайтда шахснинг уни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқи вужудга келади.

Фуқаролик кодексининг 985-моддасида белгиланишича «Ғайриқонуний ҳаракат (ҳаракатсизлик) туфайли фуқаронинг шахсига ёки мол-мулкига етказилган зарар, шунингдек юридик шахсга етказилган зарар, шу жумладан бой берилган фойда зарарни етказган шахс томонидан тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим».

Бунда Фуқаролик кодексининг 1001-моддасида белгиланишича, «Бошқа шахс (меҳнат мажбуриятларини бажараётган ходим, транспорт воситасини бошқарувчи шахс ва ҳ.к) томонидан етказилган зарарни тўлаган шахс бу шахсга нисбатан, агар қонунда бошқача миқдор белгиланмаган бўлса, тўланган товон миқдорида қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга».

Шу тариқа, юридик шахс бош бухгалтер томонидан етказилган зарарни етказилган зарар миқдорида регресс тартибида компенсация қилишни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Суд Фуқаролик кодексининг тегишли қоидаларига амал қилган ҳолда, ҳада шартномасини ўз-ўзидан ҳақиқий эмас деб топиши мумкин.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.1.С-бандига қаранг

30-саволга жавоб

А.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 319-моддасида талаб қилиш ҳуқуқидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш учун қарздорнинг розилиги фақат «кредиторнинг шахси қарздор учун муҳим аҳамиятга эга бўлган» ҳолларда мажбурий эканлиги белгиланган. Фуқаролик кодексининг 322-моддасида эса «Қарздорнинг ўз қарзини бошқа шахсга ўтказишига фақат кредиторнинг розилиги билан йўл қўйилади» дейилган.

Шу тариқа, бу ҳолда а) варианты қонуний ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.1.Е-бандига қаранг

31-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Солиқ кодексининг 15-моддаси 2-қисмида белгиланишича, «Солиқ тўловчи томонидан унинг олдигаги ўз мажбуриятларини бажармаган шахслар билан тузилган битимлар бўйича қилинган харажатлар (кўрилган зарарлар), агар ушбу солиқ тўловчи битим тузаётганда лозим даражада эҳтиёткорлик қилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадида тан олинмайди».

Шу тариқа, контрагентни танлашда лозим даражада эҳтиёткорлик мақсади юридик шахс учун салбий солиқ оқибатларидан қочиб ҳисобланади.

Шу тариқа, мазкур ҳолда а) варианты тўғри ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.2.Е-бандига қаранг

32-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 123-моддасида томонлар вакилларининг ёвуз ниятли келишуви таъсирида тузилган битимни аниқлаш ҳолатида ҳаракатлар тартиби қуйидагича белгиланган: «Алдаш, зўрлик, қўрқитиш, бир тараф вакилининг иккинчи тараф билан ёмон ниятда келишиши таъсирида тузилган битим, шунингдек фуқаро оғир ҳолатлар юз бериши туфайли ўзи учун ўта ноқулай шартлар билан тузишга мажбур бўлган, иккинчи тараф эса бундан фойдаланиб қолган битим (асоратли битим) жабрланувчининг даъвоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин».

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.3.D-бандига қаранг

33-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 28-боби шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш асослари ва тартибини белгилайди. Бунда а) бандида баён қилинган фикр тўғри ҳисобланади (Фуқаролик кодексининг 385-моддаси).

385-модданинг 4-хатбошисида белгиланишича, «Агар қонунда ёки тарафларнинг келишувида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, тарафлар шартнома ўзгартирилгунча ёки бекор қилингунча мажбурият бўйича ўзлари бажарган нарсаларни қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли эмаслар».

Мазкур модданинг 3-хатбошисида белгиланишича, шунингдек «шартнома суд тартибида ўзгартирилган ёки бекор қилинганида эса - суднинг шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги қарори қонуний кучга кирган пайдан бошлаб».

Фуқаролик кодексининг 382 ва 383-моддалари, шунингдек, контрагент шартнома бўйича ўзининг барча мажбуриятларини бажараётган ҳолларда ҳам томон шартномани ўзгартиришни таклиф қилиш ҳуқуқига эга эканлигини белгилайди. Шунга ўхшаш ҳолат қонун ёки шартномада тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳолларда, шунингдек биринчи томон учун ҳолатларнинг жиддий ўзгариши ҳолатида, Фуқаролик кодексининг 383-моддаси 3-хатбошисида баён этилган шартлар бир вақтнинг ўзида рўй берганда содир бўлиши мумкин.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.4.С-бандига қаранг

34-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 139-моддасида белгиланишича, хусусан, «Агар ишончномада муддат кўрсатилган бўлмаса, у берилган кундан бошлаб бир йил мобайнида ўз кучини сақлайди».

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.5.С-бандига қаранг

35-саволга жавоб

А.С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексининг 455-моддасида белгиланишича, хусусан, «Маҳсулот етказиб бериш шартномасини бажаришдан бир томонлама (тўлиқ ёки қисман) бош тортишга тарафларнинг бири шартномани жиддий бузган тақдирда йўл қўйилади».

Харидор учун етказиб берувчининг жиддий бузиши «тегишли даражада сифатли бўлмаган, сотиб олувчи учун мақбул муддатда бартараф қилиб бўлмайдиган камчиликларга эга бўлган товарларни етказиб бериш; товарларни етказиб бериш муддатларини бир неча бор бузиш» ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.6.А-бандига қаранг

36-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Фуқаролик кодексида неустойка тўлаш тарзидаги жавобгарлик чораси ФКнинг 260-моддасида (мажбуриятни таъминлаш шакли сифатида) белгиланган.

Бошқа шахснинг пул маблағларидан фойдаланганлик учун Ҳуқуқлар тўлаш Фуқаролик кодексининг 327-моддасида белгиланган.

Зарарларнинг ўрнини қоплаш – Фуқаролик кодексининг 324-моддаси.

Мажбуриятларни бузганлик учун фуқаролик-ҳуқуқий жавобгарликнинг шартнома чораси сифатида қарздорнинг мол-мулкини хатлаш қонунда назарда тутилмаган.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 5.7.А-бандига қаранг

37-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

Устав фондига ҳисса, шу жумладан қўшимча ҳисса, шахснинг инвестиция фаолияти ҳисобланади.

Устав фондини юридик шахснинг ўз мол-мулки (тақсимланмаган фойда) ҳисобига кўпайтириш устав фондини кўпайтиришда ўз маблағлари бўларди.

Қарз маблағлари белгиланишига кўра муайян вақт ичида қарз берувчига қайтарилиши керак. Шу тариқа, устав фондига ҳисса қарз бўлиши мумкин эмас.

Венчур молиялаштириш инновацион истиқболли лойиҳаларга инвестиция киритишдир.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 6.1.А-бандига қаранг

38-саволга жавоб

В.

Жавобга изоҳ:

«Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида»ги ЎРҚ-310-II-сон Қонуннинг 25-моддасида белгиланишича, хусусан, «Дивидендларни тўлаш муддати ва тартиби жамиятнинг уставига ёки иштирокчиларнинг умумий йиғилиши қарорида белгиланади. Бунда дивидендларни тўлаш муддати жамият иштирокчилари ўртасида фойдани тақсимлаш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан эътиборан олтмиш кундан ошмаслиги керак».

Дивидендларни қонунчиликда белгиланган муддатда тўламаслик кредиторда даъво муддати (3 йил) давомидида мажбуриятни бажаришни талаб қилиш ҳуқуқини вужудга келтиради.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 6.4.А-бандига қаранг

39-саволга жавоб

A.C.D.

Жавобга изоҳ:

Иш берувчининг мажбуриятлари Меҳнат кодексининг 25-моддасида белгиланган. Хусусан, унинг меҳнат шартномаларини ЯММТда рўйхатдан ўтказиш, ходимларни уларнинг бирлашиш ҳуқуқи тўғрисида хабардор қилиш, жамоа музокараларини олиб бориш ва жамоа шартномаларини тузиш мажбурияти белгиланган.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.1.А-бандига қаранг

40-саволга жавоб

B.D.

Жавобга изоҳ:

Меҳнат кодексининг 159-моддасида белгиланишича, хусусан, «Муддатли меҳнат шартномаси муддатидан олдин бекор қилинган тақдирда ушбу шартномада тарафларнинг неустойка тўлаш ҳақидаги ўзаро мажбурияти назарда тутилиши мумкин бўлиб, унга биноан, агар якка тартибдаги меҳнатга оид муносабатлар ходимнинг айбли ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) билан боғлиқ бўлмаган асослар бўйича иш берувчининг ташаббусига кўра тугатилган бўлса, иш берувчи ходимга неустойка тўлайди, агар якка тартибдаги меҳнатга оид муносабатлар ходимнинг ташаббусига кўра, шунингдек ходимнинг айбли ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) билан боғлиқ асослар бўйича тугатилган бўлса, ходим иш берувчига неустойка тўлайди».

Меҳнат кодексининг 112-моддасида, шунингдек, вақтинчалик ишларни бажариш вақти учун тузилган шартнома муддатли меҳнат шартномаси ҳисобланиши белгиланган.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.3.В-бандига қаранг

41-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

Ҳар ойлик тўлов, кўрсатилган хизматларни далолатнома билан солиштириш фуқаролик-ҳуқуқий хусусиятга эга шартноманинг ўзига хос белгилари ҳисобланади. Иш вақти режими, иш жойи тақдим этилиши ва ҳар йилги таътил Меҳнат шартномасининг белгилари ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.3.Е-бандига қаранг

42-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Меҳнат кодексининг 142-моддаси 3 ва 4-хатбошилари ҳомиладор аёллар ва икки ёшга тўлмаган болалари бўлган аёлларни вақтинча бошқа ишга ўтказиш қоидаларини белгилайди. Ўтказиш учун ходимнинг аризаси ва тиббий хулоса тақдим этилиши керак. «Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.4.В-бандига қаранг

43-саволга жавоб

C.

Жавобга изоҳ:

Меҳнат кодексининг 130-моддасида белгиланишича, хусусан, «Дастлабки синов муддати уч ойдан, ташкилотларнинг раҳбарлари ва уларнинг ўринбосарлари, бош бухгалтерлар ҳамда ташкилотлар алоҳида бўлинмаларининг раҳбарлари учун эса олти ойдан ошмаслиги керак». Шу тариқа, «В» ва «С» компаниялари меҳнат шартномаларини қонуний тузишган.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.5.А-бандига қаранг

44-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

Иш вақтидан ташқари иш учун ҳақ тўлаш шартлари Меҳнат кодексининг 262-моддасида белгиланган. Бунда икки ҳисса миқдориди ҳақ ўрнига қўшимча дам олиш вақти иш берувчининг ихтиёрига кўра эмас, балки ходимнинг хоҳишига кўра берилади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.6.С-бандига қаранг

45-саволга жавоб

A.C.

Жавобга изоҳ:

Интизомий жазо чоралари Меҳнат кодексининг 312-моддасида императив (мажбурий) тартибда белгиланган ва эгаллаб турган лавозимига тўлиқ мувофиқ бўлмаслик ва ишончни йўқотишни ўз ичига олмайди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.9.С-бандига қаранг

46-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Меҳнат кодексининг 160-моддасида ходим ўз хоҳиши билан ишдан бўшаганда иш берувчини бўшатилишидан 14 календарь кун олдин огоҳлантириши шартлиги белгиланган. Меҳнат кодексининг 9-моддасида муддатни ҳисоблаш белгиланган календарь санадан кейинги кундан эътиборан бошланиши белгиланган. Бунда муддатга дам олиш кунлари ҳам киради. Тегишинча, муддат 21 июндан ўта бошланган, буйруқ охирги иш куни – 4 июлда чиқарилиши керак ва ходим 5 июлдан бошлаб ишдан бўшатиш ҳисобланади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.10.А-бандига қаранг

47-саволга жавоб

A.

Жавобга изоҳ:

Меҳнат кодексининг 173-моддаси 3-қисмида, хусусан, мазкур иш берувчида 3 йилдан 5 йилгача иш стажига эга бўлган ходимлар учун ишдан бўшатиш нафақаси миқдори унинг ўртача ойлик иш ҳақининг 75 фоизидан кам бўлиши мумкин эмаслиги белгиланган. Шу тариқа, ходимга тўланиши лозим бўлган сумма 6 450 000 сўмни ташкил қилади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.10.С-бандига қаранг

48-саволга жавоб

D.

Жавобга изоҳ:

Шахсга доир маълумотлар билан ишлаш тартиби 2019 йил 2 июлдаги «Шахсга доир маълумотлар тўғрисида»ги ЎРҚ-547-сон Қонун билан белгиланган. У ўз мажбуриятларини бажариши сабабли ошкор қилган шахсга маълум бўлиб қолган шахсга доир маълумотларни ноқонуний ошкор қилганлиги учун уларнинг қонунда белгиланган жавобгарлигини назарда тутди.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 7.11.С-бандига қаранг

49-саволга жавоб

С.

Жавобга изоҳ:

«Ҳакамлик судлари тўғрисида»ги ЎРҚ-64-сон Қонуннинг 49, 50-моддаларида ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳал қилув қарорида белгиланган муддатларда ихтиёрий ижро этилиши белгиланган. Акс ҳолда мажбурий ижро этиш ваколатли суд берган ижро варақаси асосида амалга оширилади.

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 8.1.D-бандига қаранг

50-саволга жавоб

А.

Жавобга изоҳ:

Шарҳ: Иқтисодий процессуал кодекснинг 143-моддасида белгиланишича, хусусан, «Суд буйруғи судья томонидан суд муҳокамасисиз, кредитор ва қарздорни чақиртирмасдан, уларнинг тушунтиришларини эшитмасдан якка тартибда берилади». Суд буйруғи ИПКнинг 136-138-моддаларида белгиланган тартибда ундирувчи томонидан тақдим этилган ҳужжатлар асосида берилади.

Умумий юрисдикция судларида суд буйруқлари учун ҳам шунга ўхшаш тартиб-таомил амал қилади (Фуқаролик процессуал кодексининг 170-177-моддалари).

«Ҳуқуқ асослари» ўқув режасининг 8.2.D-бандига қаранг